

KAMU GÖREVLİLERİNİN SENDİKALAŞMA SÜRECİ, SENDİKA-DEMOKRASİ İLİŞKİSİ VE DEVLET GÜDÜMLÜ SENDİKACILIK

M. Yüksel BARKÜRT
Haydar İLKER

Batı toplumu dediğimiz belli değerler bütünü oluşturmuş kapitalist toplumlar, feodal yapıların çökmesi, çözülmesiyle oluşmuştur. Feodalizmin temel dayanaklarından birini oluşturan loncaların dağılması, usta, kalfa ve çırakları, oluşmaya başlayan sanayinin nitelikli ve niteliksiz işgücü konumuna getirmiştir. İşçi sınıfının doğuşunu izleyen yıllarda sendikal örgütlenmeler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Önceleri nitelikli işçiler arasında ve geçici olarak ortaya çıkan bu örgütlenmeler, zamanla sürekli ve niteliksiz işçileri de kapsayan* bir biçimde yaygınlaşmıştır» Böylece sendikalar zaman içinde kitleleşmişler, siyasi partilerle organik ilişkileri de kapsayan bir ilişkiler bütünü oluşturarak gelişim süreçlerini günümüze kadar devam ettirmişlerdir.

Kamu çalışanlarının sendikalaşma süreci ise işçi sınıfının sendikal mücadelesinden bazı farklılıklar göstermektedir. Kapitalizmin ilk evrelerinde kamu çalışanları, sayıca az olmaları ve sahip oldukları ayrıcalıklar nedeniyle kendilerini devletle bütünleşmiş olarak görmekte idiler* Ancak süreç içerisinde, kapitalizmin gelişimine bağlı olarak, devletin, küçük bir azınlığın devleti olma yönündeki gelişiminden dolayı, devlet kitlelere giderek

kendi memurlarına bile yabancılaştı.

Yine bu süreç içinde yoğun olarak yaşanan sınıf çatışmaları devleti önceleri çalışma yaşamına, endüstri ilişkilerine müdahale etmeye itmiş, daha sonraları da sosyal politikaları uygulamaya zorlamıştır. Böylece sosyal devlet kavramı tartışılmaya başlanmış ve devlet çok daha fazlalaşan fonksiyonlarını hayata geçirebilmek için çok daha fazla kamu çalışanını İstihdam etmek zorunda kalmıştır. Ancak sayıca artan, eski ayrıcalıklarını büyük ölçüde yitiren kamu çalışanları, kendilerine de yabancılaşan devletin ücretli çalışanları olduklarını gördüler. Böylece kamu çalışanlarının bilinçlerinde ve kültürlerinde köklü değişimler yaşandı. Bu değişimlere bağlı olarak sendikal örgütlenmeler güçlenmiş ve kamu çalışanları işçi sınıfının deneyimlerinden de yararlanarak, sendika kurma, toplu sözleşme, grev ve yönetime katılma gibi sendikal haklar için mücadele etmiştir.

Batıdaki bu gelişim süreci Türkiye'de aynı biçimde yaşanmamıştır. Kuşkusuz bu farklı gelişimin nesnel temelleri bulunmaktadır. İşçi sınıfının sendikal mücadelesi Batı'da 17. yüzyıla kadar gitmektedir ve mücadele Batının sanayileşmesi

ile doğrudan ilişkilidir,

Bizde ise, sendikal Örgütlenmenin öne gerçek anlamda sınıf esasına dayalı Örgüt kurma yaşayının kaldırılmasıyla 1946* da açılabilmiştir.

İşçi sınıfımız Batı ile arasındaki farkı 47 yıldır birçok engeli aşarak kapatmanın mücadelesini vermiştir»

Kamu çalışanlarının sendikal mücadelesi ise, çok daha geç başlamış ve sendikal haklar hala anayasal ve yasal güvencelere tam olarak kavuşturulmamıştır. Osmanlı toplum yapısı güçlü bir devlet kültürünün oluşumuna neden olmuştur. Öte yandan Cumhuriyet'in kurulmasından sonra 1930'larda uygulanmaya başlayan devletçilik, zaten güçlü olan devlet kültürünü daha da güçlendirmiştir. Bu dönemin anlayışını yansıtan, 1936 tarih ve 3008 sayılı iş yasası bir resim yasası olarak her türlü sendikal hakkı devlete karşı suç olarak değerlendirilmiş ve yasaklanmıştır. Görüleceği gibi böyle bir tarihsel geçmiş ve kültüre sahip toplumumuzda, kamu çalışanlarının örgütlenme isteklerini gündeme getirmeleri hiçte kolay olmamıştır. Devlet babaya karşı kamu çalışanlarının sendikal taleplerle çıkmaları Önemli bir kültüre] değişimi zorunlu kılmıştır. Bugün ulaşılan aşamada kamu çalışanları artık işçi sınıfının bir

parçası olduğunu çok daha yaygın bir biçimde kabul etmekte ve hızla üreticilik bilincini edinmektedir.

Dünyadaki sendikal mücadele birçok engelleri aşarak bugünlere ulaşabilmiştir, Yaşananlar işçi sınıfına önemli deneyimler kazandırmıştır Türkiye'de de 1946'dan günümüze işçi sınıfının sendikal mücadelesi birçok engelle, provokasyonla önlenmek istenmiştir* Özellikle 1985'ten sonra yükselen kamu çalışanlarının sendikal mücadelesi benzer engellerle karşı karşıyadır» Bugün için kamu çalışanlarının sendikal mücadelesinin önündeki engellerin belki de en önemlisi devlet güdümlü sendikacılık anlayışıdır,

Geçmişimizdeki güçlü devlet kültüründen beslenen, ama asıl I. Dünya Savaşı sonunda Avrupa'da ortaya çıkan korporatif devletler (Mussolini İtalya'sı, Salazar Portekiz'i vb.) öyküden bir sendika anlayış (sınıflar arasında kardeşlik ve çıkar birliği olduğunu, devlet ile kamu çalışanı arasında bir çıkar çatışmasının olamayacağını savunan anlayış) özünde tüm çalışanların çıkarlarına ters, sendikal mücadelelerin önünde önemli bir engeldir, Bu sendikal anlayışı mahkum edebilmek için en sağlıklı yol, bu örgütler ile demokrasi arasındaki ilişkinin or-

taya konulmasıdır.

Sendikalar demokratik örgütlerdir. Bu tanım uyarınca sendikalarda kararların tüm üyelerin doğrudan ya da dolaylı biçimde katıldığı yöntemlerle alındığını; bu sürecin üyelere demokrasi eğitimi sağladığını; ve sendikaların, üyelerinin demokratik denetimine açık olduğunu söyleyebiliriz.

Demokratik örgütlerin, sendikaların demokrasiye en büyük katkılarından birisi de, yukarıda belirtildiği gibi bireylere demokratik bir eğitim sağlamasıdır. Bu eğitim bireylerin demokrasi İdealine uygun olarak yetişmesi açısından oldukça önemlidir. Yani sendikalar bir demokrasi okuludur.

Sendika-Demokrasi ilişkisinin en önemli noktası ise, sendikaların, toplumun demokratikleşmesi süreci içinde, yani demokrasi mücadelesi içerisinde yer almalarıdır.

Tüm bu anlatılanların ışığında, Türk kamu Sendikaları Konfederasyonu ve bağlı sendikaların ne tür sendikal anlayışı yansıttıklarının tartışılmasında yarar bulunmaktadır. Konfederasyon'a bağlı 14 sendika aynı gün kurulmuş ve benzer tüzükler ile faaliyete başlamışlardır. Demokraside, katılım ve temsil önemli kavramlardır. Bu 14 sendika çalışanların aktif katılımıyla kurulmamış, kuruluş çalışmaları

sırasında bir tartışma süreci yaşanmamış, sektörel ve ulusal düzeyde hedefler böyle bir tartışma süreci sonucunda ortaya konulmamıştır. Katılımın gerçekleşmediği bu sendikalarda, yönetimler ise çalışanların temsilcilerinden oluşmamıştır. Sendika yönetimleri daha çok kamu yöneticilerinden oluşmuş, üyeler ise bazı kamu yöneticilerinin yönetimcilik avantajlarını kullanmaları ile sağlanabilmiştir. Özetle bu sendikaların kendi iç işleyişlerinde, sendikalar için gerekli olan asgari demokrasi normları dahi bulunmamaktadır.

Örgüt içi demokrasinin işlemediği, örgütlenmesini bazı kamu yöneticilerine bağlamış bu sendikaların, toplumun demokratik gelişim sürecinde herhangi bir olumlu etkisi olacağı düşünülemez.

200 bin mühendis ve mimarı bünyesinde toplayan, üyelerinin önemli bir bölümü kamuda ücretli çalışan, demokrasi mücadelesinin her zaman içinde olmuş, TMMOB, bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de kamu çalışanlarının sendikal mücadelesini destekleyecektir. Ancak üyelerini ve kamuoyunu demokrasi ile ilişkisi bulunmayan, devlet güdümlü sendikacılık anlayışı karşısında uarmayı da bir görev saymaktadır.

Not: TMMOB Birlik Haberleri'nden alınmıştır.

Çağrı

JMO Haber-Bülteni'nde, önümüzdeki sayılarda yeni bir bölüm açmayı düşünüyoruz. ARAZİ ANILARI. Bu bölümün oluşturulabilmesi için jeoloji mühendisi arkadaşlarımızın yaşadığı anılara gereksinmekteyiz, JMO üyelerini başlarından geçen ilginç arazi anılarını yazıp Haber-Bülteni Yayın Kuruluna göndermeye çağırıyoruz.

JMO Haber-Bülteni Yayın Kurulu